

**ДУНДГОВЬ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

48090 Дундговь аймаг, Сайнцагаан сум
Утас: 70592439, 70592208, 70593208
И-мэйл: dundgovi@audit.gov.mn

ГОВЬ-УГТААЛ СУМЫН МОНГОЛ
АРДЫН НАМЫН ХОРООНД

2020.07.30 № 94

танай _____ -ны № _____ -т

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5-д заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд орон нутгийн хурлын 2020 оны сонгуульд оролцох Дундговь аймгийн Говь-Угтаал сумын Монгол ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2020 оны сонгуульд оролцох Дундговь аймгийн Говь-Угтаал сумын Монгол ардын нам нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа-2050”-д нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын дүнгийн хамт Төрийн аудитын байгууллагад ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Дундговь аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2020 оны сонгуульд оролцох нам, эвсэлийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817 - 1 : 2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817 - 6 : 2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817 - 8 : 2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2020 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2020-2022 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа-2050” болон холбогдох бусад байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг шалгуур болгосон.

Дүгнэлт

Говь-Угтаал сумын Монгол ардын намын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2020 оны сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр, түүнд орсон зорилт, арга хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, “Алсын хараа-2050”, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

0012020164

“Дундговь аймгийн Говь-Угтаал сумын Монгол ардын нам”-ын мөрийн хөтөлбөр /..б. хуудас/-ийг хавсаргав.

Хувийг: Говь-Угтаал сумын сонгуулийн хэсгийн хороонд

Хавсралт . б . . хуудастай.

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР П.ТӨВСАНАА

ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ГОВЬ-УГТААЛ СУМЫН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН СОНГУУЛЬД МОНГОЛ АРДЫН НАМААС ДЭВШҮҮЛЭХ МӨРИЙН
ХӨТӨЛБӨР

УРИА: “ УГТУУЛ” НУТГИЙНХАА ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨӨ ХҮЧЭЭ НЭГТГЭЭ.

“Алсын хараа-2050” Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, “Дундговь аймгийн нийгэм, эдийн засгийг хөгжүүлэх 2018-2028 дунд хугацааны хөгжлийн хөтөлбөр”, “Монгол Ардын Намын 2020-2024 оны мөрийн хөтөлбөр” зэрэг бодлогын баримт бичгүүдэд суурилсан мөрийн хөтөлбөрийг 5 үндсэн бүлэг, 25 зорилт, 77 төсөл хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж ажиллана.

ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ГОВЬ-УГТААЛ СУМ НЬ:

1. Иргэний хөгжлийн бодлого
2. Сайн засаглалын бодлого
3. Хөдөө аж ахуйн бодлого
4. Бүтээн байгуулалт, хөрөнгө оруулалтын бодлого

НЭГ.ИРГЭНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

- Эрүүл иргэн
- Боловсролтой иргэн
- Үндэсний өв, соёл урлагыг дэмжигч иргэн
- Эрүүл, идэвхитэй амьдралтай иргэн
- Ажилтай, орлоготой иргэн
- Залуучуудын хөгжлийг дэмжинэ
- Ахмадын хөгжлийг дэмжинэ.
- Нийгмийн хамгаалалын бодлогыг оновчтой хэрэгжүүлнэ.
- Хүүхэд, гэр бүл эмэгтэйчүүдийн хөгжил

ХОЁР. САЙН ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

- Мэргэшсэн чадварлаг төрийн алба
- Шилэн тендерийг зохион байгуулна.
- Хүнд сурталгүй цахим ГОВЬ-УГТААЛ
- Хариуцлагатай уул уурхайг бий болгоно.
- Ногоон хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

ГУРАВ. ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН БОДЛОГО

- Малчдын амьжиргааг сайжируулна.
- Малаас гарах бүтээгдэхүүний үр өгөөжийг нэмэгдүүлнэ.
- Мал эмнэлгийн үйлчилгээг чанаржуулна.
- Бэлчээрийн менежментийг сайжруулна.

ДӨРӨВ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО

- Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжинэ.
- Төрөлжсөн аялал жуулчлал бий болгоно.

- Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл
- Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжируулна.

ТАВ. БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТ, ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН БОДЛОГО

- Гэр хорооллын дахин төлөвлөлтийг хийнэ.
- Суманд хийгдэх хөрөнгө оруулалт.
- Сумын хөгжил хөтөлбөрт хамрагдах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

1.1 Эрүүл иргэн.

1.1.1 “Элэг бүтэн Монгол” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлж, “Хавдрын эсрэг хамтдаа” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

1.1.2 “Эрүүл шүд-Эрүүл хүүхэд” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлж, хүүхдийн хоолойн архаг /ангина/ өвчнийг эрт илрүүлж эмчлэн, ирээдүйд учрах эрүүл мэндийн эрсдэлээс бага насанд нь сэргийлэх “ Эрүүл ирээдүй” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

1.1.3 Малчин бүрийг урьдчилан сэргийлэх үзлэг оношилгоонд бүрэн хамруулах ажлыг зохион байгуулна.

1.1.4 Эрүүл мэндийн салбарын шилдэг ажилчдыг жил бүр шалгаруулж, эмч эмнэлгийн ажилчдын нийгмийн асуудал, ажиллах орчин нөхцлийг сайжруулна.

1.2. Боловсролтой иргэн

1.2.1 Багшийн хөгжлийн төв байгуулна.

1.2.2 Жил бүр сургууль, цэцэрлэгийн шилдэг багш, ажилчдыг шалгаруулж боловсролын салбарын ажилчдын нийгмийн асуудал, ажиллах орчин нөхцлийг сайжруулна.

1.2.3 Иргэдийн боловсролыг дээшлүүлэх, туршлага судлуулах хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулна.

1.2.4 Дуу хөгжмийн өрөөг хөгжмийн зэмсэгээр хангаж, биеийн тамирын талбайг стандартын дагуу тохижуулна.

1.3 Үндэсний өв, соёл урлагыг дэмжигч иргэн

1.3.1 “Боржигин өв соёл”-ыг түгээн дэлгэрүүлэх, өвлүүлэн сурталчилна.

1.3.2 Орон нутгийг судлах танхимыг бий болгож тохижуулна.

1.3.3 Сур, шагайн харвааг залуу хойч үед өвлүүлэх, сургалт зохион байгуулна.

1.3.4 Соёлын биет бус өвийг өвлөн уламжлагч нарыг олон нийтэд сурталчлан таниулах, тэдгээрийн авьяас чадварыг ирээдүй хойч үедээ сурган өвлүүлэх “Шавь сургалт”-ыг үе шаттайгаар зохион байгуулна.

1.4 Эрүүл, идэвхитэй амьдралтай иргэн

1.4.1 Жил бүр “Гудамж хороололын тэмцээн”-ийг зохион байгуулна.

1.4.2 “Эрүүл идэвхитэй амьдрах клуб” бий болгоно.

1.4.3 Бие бялдар , идэвхитэй хөдөлгөөнийг дэмжих чиглэлээр “Чийрэгжүүлэлт , аэробекийн клуб” бий болгох.

1.5 Ажилтай, орлоготой иргэн

1.5.1 Өрхийн бичил бизнесийг дэмжиж, хүүгүй, барьцаагүй санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

1.5.2 Орлого багатай өрхийн ажил эрхлээгүй насанд хүрсэн гишүүдийг мэргэшил эзэмшүүлэх, ур чадварыг нь ахиулах сургалтад хамруулж, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.

1.5.3 Их дээд болон мэргэжлийн сургуульд суралцаж төгсөх залуучуудыг орон нутагтаа ажиллах боломж нөхцлөөр хангана.

1.5.4 “Хүний нөөцийн бодлого”-ыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

1.6 Залуучуудын хөгжлийг дэмжинэ

1.6.1 Залуучуудын чуулга уулзалтыг зохион байгуулна.

1.6.2 Гэр бүл хүүхэд залуучуудын чөлөөт цагийг зөв өнгөрөөх сургалт , боловсролын төв байгуулна.

1.6.3 Залуучуудын спорт хамтлагуудын ажлыг дэмжин идэвхижүүлж, хамтран ажиллана.

1.6.4 Таеквондогын спортыг суманд хөгжүүлнэ.

1.7 Ахмадын хөгжлийг дэмжинэ

1.7.1 “Ахмад насны хөгжил хамгааллын үндэс”-ний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

1.7.2 Ахмадын өргөөний үйл ажиллагааг жигдэрүүлж, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангана.

1.8 Нийгмийн хамгаалалын бодлогыг оновчтой хэрэгжүүлнэ

1.8.1 Орлого багатай өрхийн нийгмийн хамгаалал, амьжиргааг дээшлүүлэх, олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн хамламжийн үйлчилгээг чанаржуулна.

1.8.2 Зорилтод бүлгийн өрхийн хөгжил, хамгааллыг сайжруулах үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг сайжруулна.

1.9. Хүүхэд, гэр бүл эмэгтэйчүүдийн хөгжил

1.9.1 Хүүхдийг зам тээврийн ослоос урьдчилан сэргийлж хүүхэд олноор зорчих хэсгийг гарц, хурд сааруулагч, гэрлэн дохио, камертай болгоно.

1.9.2 Хүүхдийн тоглоомын талбай, орчны стандартыг мөрдүүлж хүүхдэд аюулгүй бүрдүүлнэ.

1.9.3 Эмэгтэйчүүдийн товлот дархлаажуулалтыг нэвтрүүлж умайн хүзүүний хорт хавдраас сэргийлэх, хөхний эрүүл мэндийг хамгаалах “БОРЖИГОН БҮСГҮЙ” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

2.1 Мэргэшсэн чадварлаг төрийн алба

2.1.1 Төрийн жинхэнэ албан хаагч сонгуулийн үр дүнгээс үл хамааран чадахуйн болон шатлан дэвших зарчмын дагуу төрийн албанд тогтвортой ажиллах нөхцөлийг бодитоор хэрэгжүүлнэ

2.1.2. Төрийн тусгай болон жинхэн албан хаагчдийн ажлын гүйцэтгэл, ёс зүй, сахилга хариуцлагыг шалгуур болгон шалгаруулж нийгмийн асуудал, ажиллах орчин нөхцлийг сайжруулна.

2.1.3 Авилгаас урьдчилан сэргийлэх, төрийн албан хаагчдыг тасралтгүй сургаж хөгжүүлэх, цахим сургалтын хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.

2.2 Хүнд сурталгүй -цахим ГОВЬ-УГТААЛ

2.2.1 Төрийн байгууллагад байгаа мэдээллийг иргэн, аж ахуйн нэгжээс шаарддаг байдлыг бүрэн халж, иргэд нэг удаа бүртгүүлээд төрийн цахим үйлчилгээг шуурхай авдаг “Нэг иргэн-нэг бүртгэл” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

2.2.2 Иргэд, олон нийттэй харилцах мэдээллийн төвийн үйл ажиллагааг өргөжүүлж төр иргэний эргэх холбоог сайжруулна.

2.3 Шилэн тендерийг зохион байгуулна.

2.3.1 Төсвийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах ажиллагаа /Тендер/-г нээлттэй ил тод шилэн болгоно.

2.3.2 Сумын бүх төрийн байгууллагуудын “шилэн данс”-ыг хөтлүүлж, мэдээллэнэ.

2.4 Хариуцлагатай уул уурхайг бий болгоно.

2.4.1 Уул уурхайн төслүүдийн нутгийн хөгжилд оруулах хувь нэмрийг нэмэгдүүлж, ард иргэдийн орлого нэмэгдүүлэх ажлыг зохион байгуулна.

2.4.2 Уул уурхайн бүтээгдэхүүний тээвэрлэлтийг байгаль орчинд сөрөг нөлөөгүйгээр зохион байгуулахад шаардлагатай арга хэмжээг авч, нийгмийн хариуцлагын гэрээ байгуулан хамтран ажиллана.

2.4.3 Хариуцлагатай уул уурхай хөгжүүлэх бодлогыг баримтлах, ашигт малтмалын хайгуул, ашиглалт, дэд бүтэц, бусад үйл ажиллагааны улмаас эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлтийг жилд “30 га-аас доошгүй хийлгэх.

2.4.4 Бичил уул уурхайтай холбоотой асуудлыг цэгцэлнэ.

2.5 Ногоон хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

2.5.1 Сумын төвийг бүсчилсэн ногоон хөгжлийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрт хамрагдаж “Сумын хөгжил” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

2.5.2 Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

2.5.3 Хог хаягдлын менежментийг сайжруулна.

2.5.4 Сум хөдөөд ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх, бэлчээрийн ургамал тариална.

3.1 Малчдын амьжиргааг сайжируулна.

3.1.1 Малчдын өрхийн орлогыг нэмэгдүүлж эрчимжсэн мал аж ахуйг хөгжүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.

3.1.2 Залуу малчдыг дэмжих зорилгоор бэлчээрийн даац ,хороо бууцны зохистой хэрэглээг хангуулах бодлого боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

3.2 Малаас гарах бүтээгдэхүүний үр өгөөжийг нэмэгдүүлнэ.

3.2.1 Малаас гарах бүтээгдэхүүн , арьс шир ноос ноолуурын бичил төслүүдийг хэрэгжүүлж үйлдвэр цехийн үйл ажиллагааг дэмжинэ.

3.2.2 “Монгол мал-2” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, малыг эрүүлжүүлэх, чанар, ашиг шимийг сайжруулах ажлыг эрчимжүүлж, малын тоог чанарт шилжүүлж ашиг шим,хүртээмжийг сайжруулах ажлыг зохион байгуулна.

3.3 Мал эмнэлгийн үйлчилгээг чанаржуулна.

3.3.1 Халдварт өвчинтэй тэмцэх, мал сүргийг бүрэн вакцинжуулах ажлыг жил бүр зохион байгуулна.

3.3.2 Мал эмнэлгийн тогтолцооны шинэчлэлийг төгөлдөржүүлж, малын эмч, зоо техникчдийг тэтгэлэгт хөтөлбөрөөр бэлтгэж, бодлогоор дэмжинэ.

3.3.3 Мал эмнэлэг үржлийн тасгийн үйл ажиллагааг дэмжиж машин техник хэрэгслээр хангана.

3.4 Бэлчээрийн менежментийг сайжруулна.

3.4.1 Бэлчээрийн усан хангамжийг нэмэгдүүлж бэлчээрт гүн өрмийн худаг , энгийн уурхайн худаг гаргана.

3.4.2 Бэлчээрийн хөнөөлт үлийн цагаан оготнотой байгальд халгүй энгийн механик арга болон микробиологийн аргыг хослуулан тэмцэж бэлчээрийг хамгаална.

4.1 Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжинэ

4.1.1 Орон нутгийн онцлогтой брэнд хүнсийг дотоод, гадаадын зах зээлд гарах нутгийн иргэдийн өргөн оролцоотой хоршоодыг суманд байгуулахыг дэмжинэ.

4.1.2 Сумын онцлогт нийцсэн жижиг дунд үйлдвэрлэлийн байр байгуулна.

4.2 Төрөлжсөн аялал жуулчлал бий болгоно.

4.2.1 Жуулчдад үзүүлэх уламжлалт зан заншил, нутгийн онцлогтой бүтээгдэхүүн үйлчилгээ / Айрагны баяр, тэмээний баяр, Ардын урлагын наадам г.м/-г сурталчилна.

4.2.2 Орон нутгийн онцлогийг илтгэсэн бэлэг дурсгал, гар урлалын бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл иргэн, аж ахуйн нэгжийг дэмжин орлогыг нь нэмэгдүүлнэ.

4.2.3 Аялал жуулчлалын гадаад хамтын ажиллагаа, олон улсын сурталчилгаа, маркетингийн ажлыг эрчимжүүлж жуулчдын тоог нэмэгдүүлнэ.

4.2.4 Орон нутгийн үзэсгэлэнт газруудын тойрон аялах маршрут гарган хөтөчтэй болно.

4.3 Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл

4.3.1 Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд шинжлэх ухаан, технологи, инновацын тэргүүлэх чиглэлд хөрөнгө оруулалт санхүүжилт татан бичил бизнес эрхлэгч нарыг дэмжих хөтөлбөр боловсруулна.

4.3.2 “Говь-Угтаал түншлэл” арга хэмжээг жил бүр зохион байгуулна

4.3.3 Төр орон нутгийн аж ахуйн нэгжүүдийн хамтын ажиллагааг бэхжүүлэн нийгмийн хариуцлагыг нэмэгдүүлж үр дүнд хүргэнэ.

4.4 Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжируулна.

4.4.1 Сумын хэмжээнд нийтийн хоол, зочид буудал болон бусад үйлчилгээний чиглэлээр орчин үеийн стандартад нийцсэн үйлчилгээний төв байгуулах санал санаачлагыг бүрэн дэмжинэ.

4.4.2 Олон улсын жишиг стандарт нийцүүлэн сүлжээ ресторан, супер маркетын салбар дэлгүүр байгуулах ажлыг эхлүүлнэ.

5.2. Гэр хорооллын дахин төлөвлөлтийг хийнэ.

5.2.1 Олон төрлийн /орлогод нийцсэн, түрээсийн, ногоон/ орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлж, инженерийн хангамжтай сууцаар хангана.

5.2.2 Гэр хорооллын инженерийн дэд бүтцийг нэмэгдүүлнэ.

5.2.3 Суманд “Шинэ Гудамж”, “ Шинэ хороолол” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

5.3 Суманд хийгдэх хөрөнгө оруулалт

5.3.1 Сумын төвийн цэвэрлэх байгууламж бариулна.

5.3.2 Сургуулийн дотуур байр бариулна.

5.3.3 Ёслол хүндэтгэлийн өргөөтэй болно.

5.3.4. Орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлнэ.

5.3.5 “ Сумын хөгжил “-ийн хүрээнд жишиг сум болж хөрөнгө оруулалтыг үе шаттай нэмэгдүүлнэ.

5.3.6 Хүүхдийн тоглоомын талбайг тохижуулна.

5.3.7 Говь-Угтаал-Цагаандэлгэрийн цахилгааны шугамыг шинэчилж, төмөр бетон, сиб кабелиар солино.

5.3.8 Сумын төвийн усан хангамжийн даралтын усан сан байгуулж төвлөрсөн шугамд холбоно.

5.3.9 Сумын төвийн гэрэлтүүлгийг бүрэн шинэчилж, камержуулалтыг сайжируулна.

